

માગશર સુદ ૧૩, શુક્રવાર તા. ૨૭-૧૨-૧૯૭૪

શ્લોક - ૮-૯, પ્રવચન - ૧૭

નારક તે હું છું એમ માને છે. .. નારકીમાં રહ્યો છેને અનંત વાર. મનુષ્યપણું તો અનંત કાળે મળે, અનંત અનંત કાળે. નારકીપણું તો એથી અસંખ્યગુણું અનંત વાર મળ્યું છે. અનાદિનો છે. એ જ્યારે નારકીનું શરીર મળે એમાં રહેનારા આત્મા છે એ (પોતાને) નારકીરૂપ માને છે. સમજાણું?

‘આત્મા સ્વયં નરાદિરૂપ નથી;...’ ‘નારકીના શરીરમાં રહેનારને. આત્મા સ્વયં નરાદિરૂપ નથી;...’ ભાષા ફેરવી લાગે છે નહિ? નરાદિ. નરકાદિ જોઈએ. એ ‘કર્મોપાધિ વિના તે સ્વયં થતો નથી.’ શું કહે છે? નારકી સ્વયં છે એ શરીર નહિ અત્યારે. અંતર ઉદયભાવને લઈને નારકી ગતિ મળે છે એને અજ્ઞાની પોતાનું માને છે. નારકીની ગતિ છે એવો કોઈ આત્માનો સ્વભાવ નથી કે નારકીરૂપે તે રૂપે થાય. પણ પર્યાયમાં એ ભાવ છે. સમજાણું કાંઈ? દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાય. નારકીની ગતિ જે છે એવો કોઈ ગુણ નથી કે નારકીની ગતિપણે જીવ થાય. પણ નારકીની ગતિપણે થવું એવો એની પર્યાયનો ધર્મ છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? આ પર્યાયનો ધર્મ છે, ગુણનો ધર્મ નથી. બાપુ! વસ્તુ એવી ઝીણી છે. એણે તત્ત્વને સમજવા માટે પ્રયત્ન કર્યો જ નથી. એમ ને એમ આંધળી દોડે સંસારના કામમાં ગુંચાઈને અમે આ કર્યા અને અમે રખ્યા ને આ કર્યા ને.. એ બધા મિથ્યાત્વના સેવન છે. અને ત્યાગી થઈને આવે તો એને આ ક્રિયા હું કરું છું, આ મારી ક્રિયા દયાની ને દાનની, વ્રતની એ વિકલ્પ છે. એનો એ જીવ પર્યાયમાં કર્તા છે, ગુણ નથી.

‘તત્ત્વતઃ એટલે પરમાર્થે તે (તેવો) નથી,...’ નારકીપણું કે મનુષ્યપણું... પછી નીચે લેશે. ‘કર્મોપાધિ વિના તે સ્વયં થતો નથી. કેવી રીતે? તત્ત્વતઃ એટલે પરમાર્થે તે (તેવો) નથી, પણ વ્યવહારે તે હોય...’ પર્યાયમાં છે, હોય એટલે. પર્યાયમાં નરકગતિની યોગ્યતાથી પર્યાયમાં છે. એનો એ સ્વભાવ નથી. આહાહા..! ‘જીવની મનુષ્યાદિ પર્યાયો કર્મોપાધિથી થયેલી છે.’ હવે આ મનુષ્યપણું લીધું. આ મનુષ્ય(દેહ) તો જડ છે આ તો. પણ અંદર મનુષ્યગતિની યોગ્યતા જે છે એ કર્મના નિમિત્તની ઉપાધિ છે પોતાની યોગ્યતાથી. મનુષ્યપણું છે એ કલંક છે. એ આત્માનો સ્વભાવ નથી. એ મનુષ્યપણું એની પર્યાયમાં-અવસ્થામાં થવાને લાયક છે. એ કર્મના નિમિત્તની ઉપાધિ છે. ઉપાધિ એટલે? પોતાના ભાવમાં નિમિત્તાધીન થવાથી. આહાહા..! ‘મનુષ્યાદિ પર્યાયો કર્મોપાધિથી થયેલી છે. તે

(કર્મોપાધિ) નિવૃત્ત થતાં (મટતાં) તે (પર્યાય) નિવૃત્ત થતી...’ જાય છે. મનુષ્યગતિ આદિ જે છે યોગ્યતા એ આત્માના સ્વભાવનું ભાન થતાં એ છૂટી જાય છે. સિદ્ધ થતાં એ રહેતું નથી. ‘વાસ્તવમાં (તે પર્યાયો જીવની) નથી-એમ અર્થ છે.’

‘ત્યારે પરમાર્થે તે (આત્મા) કેવો છે?’ ભગવાન આત્મા. કે ‘તે અનંતાનંત ધીશક્તિ...’ છે ને સામે? છેલ્લું પદ છે. ‘અનંતાનંત ધીશક્તિ...’ આત્મા તો અનંત અનંત જ્ઞાનની શક્તિ એ તત્ત્વ છે. આહાહા..! જ્ઞાન-સમજણસ્વરૂપ એ અનંત અનંત ધી-બુદ્ધિ. બુદ્ધિ એટલે જ્ઞાન અહીં લેવું છે. અનંત અનંત જ્ઞાનશક્તિવાળો આત્મા છે. આહાહા..! એ રાગવાળો કહેવો અને નારકીગતિ કહેવો, એ બધી પર્યાયની યોગ્યતાથી નિમિત્તાધીન થયેલી દશાથી છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? ‘તેવો તે કેવી રીતે જાણી શકાય (અનુભવી શકાય)?’ ભગવાન આત્મા અનંત અનંત બેલદ જ્ઞાનની શક્તિવાળું તત્ત્વ છે. કેમ ઓળખાય?

‘તે સ્વસંવેદ છે.’ આહાહા..! અંતરમાં સ્વ નામ પોતાના જ્ઞાનથી સં-પ્રત્યક્ષ વેદી શકાય એવી એ ચીજ છે. સમજાણું કાંઈ? ત્યારે એને ધર્મ થાય. શું કહ્યું ઈ? ‘સ્વસંવેદ છે.’ આત્મવસ્તુ ઈન્દ્રિયથી જણાય એવો નથી. ઈન્દ્રિયથી જાણે એ આત્મા નહિ. સમજાણું કાંઈ? અલિંગગ્રહણમાં આવ્યું છેને પહેલામાં? ભગવાન આત્મા ભાવઈન્દ્રિયથી જાણે એ આત્મા નહિ. આહાહા..! જડ ઈન્દ્રિય તો નિમિત્ત છે. પણ ભાવઈન્દ્રિય જે ક્ષયોપશમ વિકાસ, એક એક વિષયને જાણવાની યોગ્યતા, એવી ભાવઈન્દ્રિયથી પણ આત્મા જાણી શકાય કે ભાવઈન્દ્રિયથી જાણે એ આત્મા, એમ નથી. ભારે વાત! સમજાણું કાંઈ? આ આત્મા સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે વીતરાગે કહ્યો જે આત્મા, એ સિવાય અજ્ઞાનીઓએ કહ્યો આત્મા એ આત્મા નહિ. અહીં તો તીર્થકરદેવ પરમેશ્વર પરમાત્મા, એમણે જે કહ્યો આત્મા, એ આત્મા ઈન્દ્રિયથી જાણે એવો એ આત્મા નથી, કહે છે. આહાહા..! સ્વસંવેદન છે ને?

બીજી રીતે કહીએ તો એ ભાવઈન્દ્રિયના ક્ષયોપશમથી જેટલું જાણવાનું થાય એ આત્માનું જ્ઞાન નહિ. આહાહા..! એવી વાત છે. સમજાણું કાંઈ? સ્વસંવેદ કીધું ને? અલિંગગ્રહણમાં પણ એમ લીધું છે. પોતાના સ્વભાવથી જણાય એવો પ્રત્યક્ષ જ્ઞાતા છે. એ આ વાત છે. આહાહા..! અરે..! એણે પોતાની શું ચીજ છે કોઈ દિ’ જાણી નહિ અને દરકાર કરી નહિ. મરીને એમ ને એમ ઢોર ને માણસ ને કાગડા ને કૂતરા. સમજાણું કાંઈ? આ બધા પૈસાવાળા કાગડા, કૂતરામાં જવાના હોં! જેણે કાંઈ ધર્મ શું ચીજ છે એ સાંભળ્યું નથી. અને સાંભળે તો બેઠું નથી. આહાહા..! એઈ..! સોહનલાલજી! એવી વાત છે. આહાહા..!

કેમ કે આત્મા વસ્તુ જે છે એ ઈન્દ્રિયથી જાણે એ આત્મા નહિ. ગજબ વાત છે. ઈન્દ્રિયથી જણાય એવો તો નથી પણ ઈન્દ્રિયથી જાણે એ આત્મા નહિ. આહાહા..! ગજબ

વાત છે. એ તો સ્વસંવેદનથી જણાય એવો આત્મા છે. આત્મવસ્તુ એ તત્ત્વ કહ્યું છે. એ કહે છે કે એ તો સ્વસંવેદ છે. પોતાના જ્ઞાનના સ્વભાવથી પ્રત્યક્ષ વેદાય-અનુભવાય-એવો એ આત્મા છે. સમજાણું કાંઈ? પરમેશ્વરનું આવું કથન છે. લોકોને કાંઈ ખબર પડે નહિ. ઓઘે ઓઘે ચાલે એમ ને એમ. ધર્મને બહાને આ દયા પાળી, વ્રત પાળ્યા, ભક્તિ કરી. કહે છે કે ઈન્દ્રિય દ્વારા, ભાવઈન્દ્રિય દ્વારા આત્મા જણાય એવો નથી. એ તો સ્વસંવેદ છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? કાંતિભાઈ! આવી વાતું ઝીણી બહુ, ભાઈ!

‘નિરુપાધિક રૂપ જ વસ્તુનો સ્વભાવ કહેવાય છે.’ એ તો ઉપાધિ વિનાની ચીજ છે. ત્યારે કોઈ કહે કે, એમાં રાગ, દ્વેષ, પુણ્ય-પાપભાવ થાય છે ને? હોય છે ને? એ હોય છે એ પર્યાયમાં ઉપાધિ નિમિત્તના તાબે થયેલી દશા છે. એનો કોઈ ગુણ નથી ઉપાધિ થવો, રાગ થવો. સમજાણું કાંઈ? આ દપમાં આવ્યું હતું ને? ભાઈ! દપમી ગાથા. દરેક દ્રવ્યમાં ભોક્તાગુણ છે. એ ભોક્તાગુણ નિર્મળપણે પરિણમે તે ભોક્તાગુણ છે. એ ભોક્તાગુણ રાગને ભોગવે એવો ગુણ નથી એમાં.

આત્મામાં એક ભોક્તાગુણ છે. પણ એ ભોક્તાગુણ દ્રવ્યમાં, ગુણમાં અને પર્યાયમાં વ્યાપે છે. એ ભોક્તાગુણની પરિણતિ શાંતિને વેદે, શાંતિને ભોગવે એવો એનો ગુણ છે. આહાહા..! આ રાગ-દ્વેષને વેદે અને કરે એવો કોઈ ગુણ નથી. અજ્ઞાનીને એકલી પર્યાયબુદ્ધિથી રાગનું કરવું અને ભોગવવું એ મિથ્યાત્વભાવમાં જાય છે. જ્ઞાનીને.. આહાહા..! સ્વસ્વભાવનું વેદન દ્રવ્યના સ્વભાવને સ્વ-પોતાથી વેદે એ પોતાનું સ્વરૂપ છે. પણ સાથે જ્ઞાનીને પણ રાગનું કરવું અને ભોગવવું છે. એ ગુણ નથી. પણ એ પર્યાયની સ્થિતિમાં એ ઊભું થાય છે, જે જ્ઞાની જાણે છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? આમ બહુ .. મગજને.. વેપારીવાળાને તો આ ઘંઘા લીઘા ને દીઘા એમાં બહુ મગજ (ચલાવવું ન પડે). બાપુ! આ માર્ગ વીતરાગનો કોઈ અલૌકિક માર્ગ છે.

સવારે આવ્યું નહોતું? જે દ્રવ્ય તે ગુણ, ગુણ રૂપે ગુણ, પર્યાયમાં ગુણ. એ .. એ પર્યાય કઈ? નિર્મળ. ૪૭ શક્તિમાં એ લીધું છે ને? વિકાર નથી લીધો. કારણ કે શક્તિનું વર્ણન છે ને. જીવતરશક્તિ, ચિત્તિશક્તિ, દર્શિ, જ્ઞાન, સુખશક્તિ. એ સુખશક્તિ એ દ્રવ્ય સુખરૂપ, ગુણ સુખરૂપ, પર્યાય સુખરૂપ. એવો એનો ગુણ છે. એ તે સ્વસંવેદથી જણાય એવો એનો ગુણ છે. પોતાના આનંદના વેદનથી જણાય એવો એ આત્મા છે. રાગ ને દ્વેષ ને કષાયના વિકલ્પ હોય છે પણ એ કોઈ ગુણની દશા નથી. એ વર્તમાન પર્યાયમાં દોષની દશા છે. એ દોષનું કરવાપણું અને ભોગવવાપણું એ પર્યાયદૃષ્ટિમાં પર્યાયમાં છે. આહાહા..! પર્યાય શું અને દ્રવ્ય શું? હવે આ તો કોઈ દિ’ (સાંભળ્યું પણ નહોતું). ઓલી તો દયા

પાળી, ઈચ્છામિ આવડે છે કે નહિ? ઈચ્છામી કર્યું નથી? સામાયિક કરી છે? સામાયિકના પાઠમાં આવે છે ને. ઈચ્છામી.... આહાહા..!

કહે છે કે, આ જીવ તો સ્વસંવેદ છે. આહાહા..! એ એનો ગુણ છે. આનંદનું વેદવું અને પોતાથી વેદવું એવો એનો સ્વભાવ છે. સમજાણું કાંઈ? વિકારને વેદવું એનો ગુણ નથી. પણ જેને દ્રવ્ય સ્વભાવના વેદનનું ભાન થયું છે એને પર્યાયમાં રાગનું કરવું અને ભોગવવું એ પર્યાયમાં છે એમ જાણો છે. મારો કોઈ ગુણ નથી કે હું વિકાર કરું અને વિકાર ભોગવું. આહાહા..! પણ પર્યાયમાં નબળાઈને લઈને રાગપણે પરિણમે છે, દુઃખપણે પરિણમે છે એ પર્યાયનો ધર્મ છે. પર્યાયનો અશુદ્ધ ધર્મ એનો છેને એ? છઠ્ઠી ગાથામાં આવે છે. અશુદ્ધ ધર્મ પણ એણે ધારી રાખ્યો છે. છઠ્ઠી ગાથામાં. વાત તો બહુ અલૌકિક! પણ વાત એવી છે.. આહાહા..!

અહીંયાં તો કર્તાગુણ છે જીવનો, પણ એ કર્તાગુણ શું કરે? કર્તાગુણ છે એ કર્તા દ્રવ્ય, કર્તા ગુણ, કર્તા પર્યાય. જેમ સત્ દ્રવ્ય, સત્ ગુણ, સત્ પર્યાય. એમ કર્તા દ્રવ્ય, કર્તા ગુણ, કર્તા પર્યાય. એ કર્તા પર્યાય કેવી? નિર્વિકારી પર્યાયની કર્તા પર્યાય એવી. સમજાણું કાંઈ? એ અહીં નિર્વિકારી પર્યાય દ્વારા વેદાય એવો જીવ છે, એમ કહે છે. પોપટભાઈ! બહુ ફેરફાર. એણે મનુષ્યના ભવમાં જો આ ચૈતન્યને આ રીતે ન સમજ્યો, થઈ રહ્યું એણે અવતાર. ઢોર જેવા. મરીને ઢોર થવાના. પશુ ને કાગડા. એય..! આહાહા..! ત્યાં ક્યાંય સિક્ષારિશ કામ આવે એવું નથી. ત્યાં લાલાપેઠા થાય એવું નથી. શું કીધું? લાલાપેઠાનું કીધું હતું ને? લવથવ. લવથવ. લવવું એટલે બોલવું અને થવું એટલે જેની સાથે વાત કરે ને, એને મોટપ આવીને વાત કરે એ લવથવ કહેવાય. અમારે કાઠિયાવાડમાં લવથવ કહે છે. તમારે શું લવથવ કીધું ને?

મુમુક્ષુ :- લાલા...

ઉત્તર :- લાલા.. બસ! એ જ વાતમાં આમ જાણો બીજાને મોટપ આપે અને બીજાથી મોટપ લઉં. એવી એ શૈલી લવથવની. ત્યાં લવથવ ચાલે એવું નથી અંદર. આહાહા..!

કહે છે કે 'તે સ્વસંવેદ છે.' આહા..! એ ભગવાનના કારણે જણાય આત્મા એવો નથી. ગુરુને કારણે જણાય એવો આત્મા નથી. એ દશા કષાયની મંદતાના શુભભાવ, એનાથી જણાય એવો આત્મા નથી. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? એ દાન, દયા, ભક્તિ, પૂજા, વ્રત ને તપના ભાવ એ રાગ છે, વિકલ્પ છે. એનાથી આત્મા જણાય એવો આત્મા એ નથી. એમ કહે છે અહીં. આહાહા..! એની ખબરુંય ન મળે કે શું છે અને કેમ થાય છે? આહાહા..!

કહે છે કે, એ તો 'તે સ્વસંવેદ છે. નિરુપાધિક રૂપ જ વસ્તુનો સ્વભાવ કહેવાય

છે.' આહાહા..! એનો અર્થ તો એ આવ્યો ને? સવારમાં કીધું હતું ગુણનું, ભાઈ! આનંદ દ્રવ્ય, આનંદ ગુણ, આનંદ પર્યાય. આનંદનો વિસ્તાર છે. એનો અર્થ એ થયો કે આનંદની દશાના પરિણામનમાં એના દ્રવ્યના લક્ષે એનું પરિણામન થાય છે. કષાયની મંદતા અને નિમિત્ત, એ તો એનામાં અભાવ છે. આહાહા..! વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય એ અભાવ છે, કહે છે. નિમિત્તથી અહીં કાંઈક સમ્યક્દર્શન અને ધર્મની પર્યાય થાય એનો તો એમાં અભાવ છે.

એનો ભાવ તો પોતામાં આનંદ છે—વસ્તુમાં, ગુણમાં અને પર્યાયમાં, તો એ આનંદગુણને લક્ષે આનંદની પરિણાતિ જે થાય એને ધર્મ કહીએ. આહાહા..! સમજાણું? એની આનંદની પરિણાતિને માટે આનંદ દ્રવ્ય ને આનંદ ગુણનો આશ્રય જોઈએ, પણ આનંદની પરિણાતિ માટે રાગની મંદતા અને નિમિત્તનો આશ્રય જોઈએ, એ વસ્તુમાં છે નહિ. આહાહા..! ૧૦૭ ગાથામાં તો ગજબ કર્યું છે! સવારે ચાલ્યું હતું ને? બહુ સરસ. સંતોએ જગતને ધારીને ઊંચો લીધો છે. આહાહા..!

ભાઈ! તું ક્યાં છો? એ તું રાગમાં નહિ, શરીરમાં નહિ, વાણીમાં નહિ, કર્મમાં નહિ. આહાહા..! તું છો એ તો આનંદ અને જ્ઞાનના સ્વભાવથી ભરેલો સ્વભાવ છે. તો એ જે ભરેલું તત્ત્વ છે ત્યાં નજર કર્યે તે દશા આવે એવી છે. સમજાણું કાંઈ? ...! વ્યવહારસે હોતા હૈ, નિમિત્તસે હોતા હૈ, વહ તો રહતા નહીં. એકાંત થઈ જાય છે. પ્રભુ! આમ તું કહે એ ખરું તારી દષ્ટિએ. વસ્તુ આવી છે. ભગવાને એમ કહ્યું છે, વસ્તુ એવી છે.

તારે જો શાંતિ અને રાગરહિત દશા ધર્મની, જેનાથી જન્મ-મરણનો નાશ થાય એ દશા જોઈતી હોય તો એ દશા દ્રવ્ય અને ગુણમાં શક્તિરૂપે છે. દ્રવ્યમાં શક્તિરૂપે અને ગુણમાં શક્તિરૂપે. આહાહા..! તેથી તને દ્રવ્યનો આશ્રય કરતાં-વસ્તુનો આશ્રય કરતાં ગુણનો આશ્રય એમાં આવી ગયો ભેગો. પર્યાયમાં વીતરાગી સમ્યક્દર્શન, વીતરાગી સ્વસંવેદનજ્ઞાન, વીતરાગી ચારિત્રનો અંશ થાય એ ધર્મ છે. એને રાગની મંદતા અને નિમિત્તની અપેક્ષા હોય તો આ થાય એમ નથી. એને તો ત્રિકાળી ભરેલું દ્રવ્ય ને ગુણ ભરેલો છે, ઈ છે તો આ થાય એમ કહે છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? આવી વ્યાખ્યા તે કેવી! બાપુ! માર્ગ વીતરાગનો. વસ્તુનો સ્વભાવ એવો છે. એમ ન કહ્યું, રાગથી વેદવું એ વસ્તુનો સ્વભાવ નથી. રાગને ભોગવવો;... એ જડને ભોગવવું એ તો આત્મામાં છે જ નહિ. શરીરને કે સ્ત્રીને કે સ્ત્રીના શરીરને કે લક્ષ્મીને કે દાળ-ભાતને ભોગવવા એ તો આત્મામાં અજ્ઞાનભાવે પણ નથી. એ તો પરવસ્તુ છે. પણ અંતરમાં રાગ અને દ્વેષ, પુણ્ય અને પાપના વિકલ્પોને સેવવું, ભોગવવું એવો કોઈ ગુણ નથી. માટે ગુણ અને દ્રવ્યની દષ્ટિ વિના જે કાંઈ રાગ અને દ્વેષનું વેદવું થાય કે કરવું થાય એ બધું મિથ્યાત્વમાં જાય છે. આહાહા..! સુજ્ઞાનમલજી! એવી વાત છે.

નિર્ણય કરવો ને, નિર્ણય તો કરે.

આમાં એકાંત જ છે આ. સમજાય છે કાંઈ? આત્મામાં સમ્યક્દર્શન-સમ્યક્જ્ઞાન-સમ્યક્ચારિત્ર એ મોક્ષનો માર્ગ છે. તો એ પર્યાય છે તો એમાં ગુણ છે અને દ્રવ્યમાં પણ એ છે. એ શક્તિ દ્રવ્યમાં છે, એ ગુણમાં છે, પર્યાયમાં આવી છે. એ શક્તિ રાગમાં નથી, આ શક્તિ નિમિત્તમાં નથી કે જેથી ત્યાંથી આવે. જ્યંતિભાઈ! આહાહા..! એ તો સ્વસંવેદ છે. આહાહા..! એ વસ્તુનો સ્વભાવ કહેવાય છે. આહાહા..!

‘કર્માદિનો વિનાશ થતાં, અનંતાનંત જ્ઞાન-શક્તિરૂપે પરિણત આત્મા...’ પહેલો તો સમ્યક્દર્શનમાં-સમ્યક્જ્ઞાનમાં શરૂઆતની ધર્મદશામાં વસ્તુના સ્વભાવનો આશ્રય લઈને જે દશા થાય એ અલ્પ સ્વસંવેદનની, અલ્પ આનંદ અને શાંતિની વેદનની દશા (થાય). પણ ‘અનંતાનંત જ્ઞાન-શક્તિરૂપે પરિણત આત્મા...’ આહાહા..! ‘સ્વસંવેદનથી જ વેદી શકાય છે.’ એ પૂર્ણ કેવળજ્ઞાન અને પૂર્ણ આનંદની દશા સ્વસંવેદનથી જ વેદી શકાય છે. આહાહા..! નીચે પણ સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્જ્ઞાન એવી જે ધર્મદશા (પ્રગટ થાય છે) એ પોતાના સ્વસ્વભાવથી જ વેદી શકાય છે. આહાહા..! આવું ઝીણું એટલે બિચારા ન પકડી શકે ને, પછી .. ભક્તિમાં ધર્મ થાય, પૂજામાં ધર્મ થાય, વ્રત પાળીએ તો ધર્મ (થાય). એ વ્રત તો બધો વિકલ્પ છે. આહાહા..! વિકલ્પ છે એ કોઈ ગુણ નથી કે જે ગુણનું પરિણમવું વિકલ્પ આવે. આહાહા..! અપવાસ કરવા એ બધો વિકલ્પ છે, રાગ છે. એવો કોઈ ગુણ નથી કે પર્યાયમાં એ રાગ આવે. આહાહા..! તો એની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય અને ગુણ ઉપર નથી. એને તો આ અપવાસ કરું અને આ વ્રત પાળું એવી દૃષ્ટિ પર ઉપર છે. આહાહા..! એય..! આવી વાત છે. એને સ્વસંવેદન ધર્મ હોઈ શકે નહિ. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

અહીંયાં તો એમ કહે છે કે આ દેહ અને ઈન્દ્રિયો જે નિમિત્ત છે જડ, એ તો એક બાજુ રાખો, પણ ભાવઈન્દ્રિયનો ક્ષયોપશમ જે છે એ દ્વારા જે પરપદાર્થનું જ્ઞાન થાય એ પણ જ્ઞાન નહિ. એ આવું ગયું છે પહેલું આમાં. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? જડ ઈન્દ્રિયો નિમિત્ત, ભાવઈન્દ્રિય નિમિત્ત. એમ તો અવ્યક્તમાં પણ કહ્યું છે ને? ક્ષયોપશમથી જાણે તે જીવનો સ્વભાવ નથી. અવ્યક્તમાં. ચારે બાજુથી વાત લો. એક તત્ત્વ ઊભું થાય છે.

કહે છે કે અહીં જ્ઞાનનો વિકાસ તે પર્યાયમાં છે ને? એ વિકાસથી જેટલું પરપદાર્થનું જાણવું થાય એ જ્ઞાન નહિ-એ સમ્યક્જ્ઞાન નહિ. એનો અર્થ એ કે ઈન્દ્રિયથી જે જાણવામાં આવે એટલું બધું મિથ્યાજ્ઞાન છે. જેમાં સ્વ આત્મા ન આવ્યો અને એકલું પરનું જ્ઞાન (થયું) એ તો ઈન્દ્રિય દ્વારા થયું. આહાહા..! અને એમાં એને મોટપ સેવવી કે અમને ઘણું જ્ઞાન છે અને ઘણો ઉઘાડ છે, આહાહા..! મિથ્યાત્વભાવ છે.

અહીં તો કહે છે કે અનંત અનંત જ્ઞાનશક્તિરૂપે આત્મા ભગવાન, એ પોતે શક્તિ જે છે એ દ્રવ્યમાં છે, ગુણમાં છે. એનો જ્યાં સ્વીકાર થયો... આહાહા..! ત્યારે પર્યાયમાં આવ્યો. એક બીજી વાત થઈ પાછી કે એ જે છે અનંત ગુણ અનંત આનંદ આદિ, એ છે એમ જ્યારે જ્ઞાનમાં આવ્યું અને ભાન થયું ત્યારે એ છે-એ દ્રવ્યમાં છે, ગુણમાં છે, પર્યાયમાં છે એમ આવ્યું. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- ત્યારે ઓલું પ્રતીતમાં આવ્યું. (નહીં તો) એને છે ક્યાં એ? પર્યાયમાં વસ્તુ જે છે એ તો દષ્ટિમાં આવી નથી. એને છે ક્યાં આવ્યું? એને તો એ પર્યાય છે, રાગ છે, નિમિત્ત છે. બસ! એ આવ્યું. આહાહા..! લોકોને આકરું લાગે, હોં! સોનગઢવાળાએ સમકિત મોંઘુ કર્યું એમ કહે છે. વસ્તુ જ આવી છે ત્યાં શું?

મુમુક્ષુ :- એ તો હોય એવું કહે, સોંઘું-મોંઘું શું.

ઉત્તર :- સોંઘું મોંઘું શું? આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

‘અનંતાનંત જ્ઞાન-શક્તિરૂપ...’ ભગવાન આત્મા એવો જેને અંતરમાં સ્વીકાર થયો એની દષ્ટિ નિમિત્ત, રાગ અને પર્યાયબુદ્ધિ ઉપરથી ઉઠી ગઈ. એવો ‘આત્મા સ્વસંવેદનથી જ વેદી શકાય છે.’ જોયું! ... પુસ્તક મળ્યુંને હવે? હતું નહિ અત્યાર સુધી. આ નવરંગભાઈએ આપ્યું. એણે આપ્યું. લઈ જજે ત્યાં. આહાહા..!

કહે છે, ભગવાન આત્મામાં આ શક્તિ લ્યો, સર્વજ્ઞશક્તિ છે ને આત્મામાં? એ સર્વજ્ઞશક્તિ તે દ્રવ્ય, સર્વજ્ઞશક્તિ તે ગુણ અને સર્વજ્ઞશક્તિ પર્યાયમાં પરિણમે. પહેલી પર્યાયમાં સર્વજ્ઞ શક્તિનું પૂર્ણ રૂપ ન પરિણમે. પ્રતીતમાં-સમ્યક્દર્શનમાં, વેદનમાં આ સર્વજ્ઞ દ્રવ્ય, સર્વજ્ઞ ગુણ, એ જાતની શ્રદ્ધામાં સર્વજ્ઞપણું પ્રગટ્યું. જ્ઞાનમાં પ્રગટ્યું કે આ સર્વજ્ઞ હું છું. સમજાય છે કાંઈ? એટલું તો એને વેદન એ સમયે પોતાનો વેદવાનો જે ગુણ હતો એ ગુણ અહીં આવીને પરિણમ્યો. એટલે સ્વસંવેદનમાં આવી ગયો એ. આહાહા..! ઝીણું બહુ ભાઈ આમાં. માર્ગ તો આ છે, ભાઈ! અરે..! ચોર્યાશીના અવતાર રખડી-રખડીને દુઃખી છે એ. સુખી માને ભલે પણ દુઃખી છે. આનંદનો સ્વભાવ એને અંતરમાં ભર્યો આનંદ. એ આનંદ દશામાં ન આવે ત્યારે દુઃખની દશા જે એનામાં નથી એવી પર્યાયબુદ્ધિએ દુઃખદશાને વેદે છે. સમજાણું કાંઈ?

‘સંસાર-અવસ્થામાં તે કર્મોપાધિથી નિર્મિત (નિર્મયેલો) હોવાથી તેનાથી વિપરીત પરિણાતિનો અનુભવ થાય છે.’ બે વાત થઈ. એક તો ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય અને ગુણમાં જે આનંદ અને જ્ઞાન પડ્યું છે એનો જ્યારે સ્વસંવેદન દ્વારા સ્વીકાર થયો, સ્વસંવેદન જ્ઞાનના

પ્રત્યક્ષ દ્વારા એની હયાતી છે આવડો મોટો ભગવાન, એવી જે પર્યાયમાં પ્રતીતિ અને જ્ઞાન થયું એનાથી પોતે વેદાણો. પણ અનાદિથી એ ભાન નથી તેથી શું થાય છે કહે છે. ‘કર્મોપાધિથી નિર્મિત...’ કર્મના નિમિત્તને આધીન થયેલી વિકારી દશા. તેનાથી વિપરીત એટલે સ્વભાવથી વિપરીત એ પરિણતિનો અનુભવ થાય છે. અજ્ઞાનીને શેનો અનુભવ છે? સ્ત્રીનો, શરીરનો, દાળ-ભાતનો, પૈસાનો, બંગલાનો છે? એ તો જડ પર છે. આત્માનો છે? કે આત્મા તરફ તો વળ્યો નથી. આહાહા..! એને રાગ ને દ્રેષના દુઃખની દાવાનળની દશાનો એને અનુભવ છે. આવું કેવું? એઈ..! કોનાથી વિપરીત કીધું? સ્વસંવેદન વેદી શકાય છે એનાથી આ વિપરીત.

સંસારદશામાં અનાદિ કાળથી એને શુભ અને અશુભ રાગનું વેદન છે કે દ્રેષનું વેદન છે કે વિષયની વાસનાની કલ્પનાનું વેદન છે. એ સ્વભાવના વેદનથી વિપરીત વેદન છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..! એ બિચારા દુઃખને વેદે છે એમ કહે છે અહીં તો. આ બધા શેઠિયાઓ, અબજોપતિ મોટા રાજાઓ, આ દેવો દુઃખને વેદે છે. કેમ કે આત્મા આનંદસ્વરૂપ એવી જે શક્તિનો ભંડાર એને તો એણે ખોલ્યો નથી. એમાં તો એનો સ્વીકાર નથી. ફક્ત સ્વીકાર વર્તમાન દશાનો, રાગનો, પુણ્યનો, આનો ને આનો. આહાહા..! એના વેદનમાં દુઃખની દશા છે એને. સમજાય છે કાંઈ?

એ કર્મના નિમિત્તથી. પણ કર્મથી નહિ, હોં! આહાહા..! એનામાં એ પર્યાયની શક્તિ છે. પર્યાયમાં હોં ઈ. નિમિત્તને આધીન થઈ અને વિકારને વેદે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? એ વિપરીત પરિણતિનો અનુભવ છે. આહાહા..! જેમાં પરમાત્મા સ્વરૂપે ભગવાન બિરાજમાન છે એમાં તો અતીન્દ્રિય આનંદ અને શાંત, શાંત, શાંતરસ છે. એ શાંતરસ અને આનંદ દ્રવ્યમાં છે, ગુણમાં છે, એનો સ્વીકાર થતાં પર્યાયમાં છે. અને એ સ્વીકાર નથી ત્યારે પર્યાયમાં રાગ અને દ્રેષનું દુઃખનું વેદન છે.

ભજનમાં આવે છે ને એવું? ‘સુખીયા જગતમાં સંત, દુરિજન દુઃખીયા રે. એક સુખીયા જગતમાં સંત દુરિજન દુઃખીયા રે.’ આહાહા..! ચૈતન્ય ભગવાન આનંદનો નાથ પ્રભુ, જેણે ત્યાં નજર નાખીને જેણે આનંદને વેદો એ સમકિતી જગતમાં સુખી છે. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા..! ‘સુખીયા જગતમાં સંત, દુરિજન દુઃખીયા રે..’ આહાહા..! જેણે ભગવાન આત્મા આનંદના નાથને શોધીને, ગોતીને પર્યાયમાં પ્રગટ કર્યો નથી... આહાહા..! એ બધા પ્રાણી દુઃખી છે. પોપટભાઈ! દુઃખી છે? છ છોકરા, બે કરોડ રૂપિયા, દસ દસ લાખની પેદાશું હોય તો પણ દુઃખીયા? આહાહા..! કહો, બાબુભાઈ! આહાહા..!

ભાઈ! શરીર, વાણી, મન, પૈસા, આબરૂ, કીર્તિ છે એ ક્યાં તારી છે? એ ચીજમાં તો તું અભાવરૂપે છો અને એ ચીજ તારામાં અભાવસ્વભાવ છે. આહાહા..! હવે તારામાં

ભાવરૂપ જે છે એ તો આનંદ ને શાંતિ અને એ સુખરૂપ એ ભાવરૂપ છે. હવે એ ભાવનો જો આશ્રય લીધો તો તો આનંદ અને શાંતિની પર્યાયિ આવે એનું વેદન છે. એનો આશ્રય ન લીધો અને નિમિત્તનો આશ્રય લઈને વિકાર ઉત્પન્ન કર્યો એ વિકાર દુઃખનું વેદન છે. આહાહા..! એ પતરવેલિયા ખાતો હોય. શું કહેવાય એ? અળવીના પાંદડા નથી થાતા? પતરવેલીયા. ચણાનો લોટ નાખીને કરે છે ને? .. પછી તેલમાં તળે. મેસુબના કટકા ઉપાડતો હોય એના ભેગો આ નાખે. કહે છે કે દુઃખી છો, સાંભળને હવે. એનું વેદન નથી તને. વેદનમાં એના તરફના લક્ષ્યથી જે પ્રીતિ ઉપજી કે આ ઠીક, એવા રાગનું-દુઃખનું વેદન છે. સમજાણું કાંઈ? સર્વજ્ઞનો માર્ગ ભાઈ અલૌકિક છે. ‘સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી,...’ શ્રીમદ્ ૧૬ વર્ષમાં કહ્યું છે ને? શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર. ૧૬ વર્ષમાં. ‘સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી.’ મોક્ષમાળામાં છે. આહાહા..!

કહે છે, જેને ભગવાન આત્મામાં શક્તિઓ અને ગુણ જે પડ્યા છે ધ્રુવ. અને દ્રવ્ય ધ્રુવ. એમાં અનંત આનંદ અને શાંતિ પડી છે એનો જેણે આશ્રય લીધો, એને તો પર્યાયિમાં સ્વસંવેદન આનંદનું વેદન છે. અને એનો જેણે આશ્રય ન લીધો અને નિમિત્ત અને રાગનો આશ્રય લઈને જે વેદન કરે છે એ બધું રાગનું, દ્વેષનું, દુઃખનું વેદન છે. કહ્યું ને? ‘કર્મોપાધિથી નિર્મિત (નિમયિલો)...’ નિમયિલ—રચાયેલો. ‘હોવાથી તેનાથી...’ તેનાથી એટલે ઓલા સ્વભાવથી ‘વિપરીત પરિણતિનો અનુભવ થાય છે.’ આહાહા..!

‘તેવો સ્વસંવેદ (આત્મા) ભલે હો, પણ તે કેટલો કાળ?’ એમ પ્રશ્ન કરે છે. આહાહા..! ‘સર્વદા તો નહિ હોય, કારણ કે પાછળથી તેના રૂપનો નાશ થાય છે. (આવી શંકાનો પરિહાર કરતાં) કહે છે...’ શંકા કરે છે. ‘કે-તેની (આત્માની) અચળ સ્થિતિ છે,...’ સમજાણું? છે ને નવમું પદ? ‘સ્વયંવેદ્યોઽચલસ્થિતઃ’ છેલ્લું પદ છે. આહાહા..! ભાઈ! આ તો વીતરાગ માર્ગ છે, બાપુ! આ કોઈ આલીદુઆલીના કથન નથી. એને માટે કેટલી તૈયારી જોઈએ! એક રાજ દરબારમાં જાવું હોય તો કેવી સભ્યતાથી, કેવા કપડાથી અને કેવી શૈલીથી જાય! આહાહા..! મૂખઓમાં જાવું હોય તો. પેલો રાજ દરબાર મુખાઈથી ભરેલો છે. આ તો ત્રણ લોકના નાથ કેવળી પરમાત્મા.. આહાહા..! એના કહેણમાં જાવું હોય અને એના કહેણ કબુલવા હોય તો તૈયારી ઘણી જોઈએ. આહાહા..!

કહે છે કે એ આત્માની અચળ સ્થિતિ છે. તું કહે છો કે એ તો આત્માનું વેદન સ્વથી થાય ઈ કેટલો કાળ રહે? એમ કહે છે. સદાય તો ન રહે. અરે..! સાંભળને. એ ‘અનંતાનંત ધીશક્તિના સ્વભાવના કારણે તે અચલ સ્થિતિવાળો છે.’ ભગવાન આત્મા જ્ઞાનશક્તિવાળો અનંતાનંત શક્તિ, એનો સ્વભાવ જ અનંતાઅનંત જ્ઞાનનો સ્વભાવ એવી શક્તિવાળો તે અનાદિ-

અનંત ત્રિકાળ છે. અને એ ત્રિકાળી તત્ત્વનો આશ્રય લઈને વેદન થાય એ કાયમ રહેશે. આ દુઃખનું વેદન નહિ રહે (એકરૂપે) કાયમ. એ ક્ષણે ક્ષણે બદલતું જશે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

‘ધીશક્તિના સ્વભાવના કારણે તે અચલ સ્થિતિવાળો છે.’ એ તો પછી જરી ખુલાસો કર્યો છે. ‘જે યોગ અને સાંખ્યમતવાળાઓએ, મુક્તિના વિષયમાં આત્માની તેનાથી (મુક્તિથી) પ્રચ્યુતિનો (પતનનો) સંભવ માન્યો છે,...’ મુક્તિ થઈને પછી નાશ થાય છે. અવતાર ધારણ કરે ને.. આવે છે ને? અથવા મુક્ત થાય એટલે જ્ઞાનનો નાશ થાય. જ્ઞાન રહે તો ઉપાધિ છે એમ કહે છે. એ એમ નથી. વસ્તુ જ્ઞાનસ્વભાવ, શક્તિ જ્ઞાનભાવ, એનું વેદન આવે એ જ્ઞાનભાવ અને શાંત વેદન. એ અચળ સ્થિતિ છે માટે વેદન પણ અચળ થઈ જાય. આહાહા..! આવી વ્યાખ્યા કેવી હશે? પોપટભાઈ! આહાહા..!

વીતરાગનો દરબાર છે. વીતરાગી ભાવનું વેદન એને આત્મા કહે છે. આહાહા..! જેને એકલા રાગનું, દ્વેષનું, સંકલ્પ, વિકલ્પ, વિકારનું વેદન (છે) એ આત્મા નહિ. આહાહા..! (ઈન્દ્રિય) સુખના વેદવાવાળો એ જીવ નહિ. અલિંગગ્રહણમાં આવે છે ને? આત્મા ઈન્દ્રિયના વિષયનો ભોક્તા નથી. બારમો બોલ આવે છે. ૨૦. કેટલા બોલ છે? ૨૦ છે ને? એમાં ૧૨મો છે. અલિંગગ્રહણ. ભગવાન આત્મા ઈન્દ્રિયના વિષયનો ભોક્તા નથી. આહાહા..! ઈન્દ્રિયના વિષયને, રાગને વેદે અને આત્માનું વેદન ન હોય એ જડ છે એમ કહે છે. શાંતિભાઈ! આવો માર્ગ ભારે ભાઈ!

મુમુક્ષુ :- ભગવાનની..

ઉત્તર :- ભગવાનની નિશાળ છે, બાપુ!...

કહે છે, ‘જે યોગ અને સાંખ્યમતવાળાઓએ, મુક્તિના વિષયમાં આત્માની...’ ચ્યુતિ માને છે. પછી પતન માને છે. ત્યાંથી ભ્રષ્ટ થઈ જાય છે ... ‘તેમના સંબંધી (ખંડનરૂપે) પ્રમેયકમલમાર્તાણ્ડ...’ એ પછી ગ્રંથનો ન્યાય આપ્યો. ‘ન્યાયકુમુદચન્દ્રમાં મોક્ષવિચાર-પ્રસંગે વિસ્તારથી કહેવામાં આવ્યું છે.’ એ ગ્રંથ છે બે.

‘ભાવાર્થ :- નરનારકાદિ જે પર્યાયોને જીવ ધારણ કરે છે તે પર્યાયોરૂપ અજ્ઞાની પોતાને માને છે.’ બસ. અમે દશાશ્રીમાળી વાણિયા, અમે વિશાશ્રીમાળી વાણિયા, અમે ક્ષત્રિય, અમે બ્રાહ્મણ. મૂઢ છો, કહે છે. સમજાણું? જે ગતિની જે પર્યાય મળી એ જ પોતે માને છે. અરે..! એણે પોતાની દયા ન કરી. પોતાની દયા. એટલે? કે જે અનંત આનંદ અને જ્ઞાનનું સ્વરૂપ છે જીવતું જ્યોત અંદર, એનો સ્વીકાર ન કરીને હું રાગ ને પુણ્ય ને દયા દાનના વિકલ્પવાળો છું (એમ માન્યું) તેણે પોતાની દયા ન પાળી. પોતાનું જે

જીવન જેવડું છે તેવડું ન માનતા હું રાગવાળું જીવન, દ્રેષવાળું જીવનવાળો છું એ આત્માની હિંસા કરી એણે. એટલે કે છે એને નથી એણે કર્યો. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? બાયડી, છોકરા, કુટુંબ, પરિવાર, પાંચ-પાંચ, પચાસ લાખની પેદાશું હોય, કરોડ, બે કરોડ, પાંચ કરોડ રૂપિયા હોય. બંગલા ૪૦-૪૦ લાખના (હોય). અમે સુખી છીએ. ભગવાન! તું આત્માની હિંસા કરે છે. જેમાં આનંદ છે એનો તેં નકાર કર્યો અને જેમાં આનંદ નથી એમાંથી આનંદ થાય એમ તેં માન્યું. આહાહા..! નર, નારક પર્યાયને જીવ ધારણ કરે. વસ્તુમાં નથી. પર્યાયમાં છે.

‘તે પર્યાયોરૂપ અજ્ઞાની પોતાને માને છે. વાસ્તવમાં જીવ તે પર્યાયોરૂપ નથી, પણ તે સ્વાનુભવગમ્ય,...’ આહાહા..! આનંદવાળો, જ્ઞાનવાળો, શાંતિવાળો ‘સ્વાનુભવગમ્ય, શાશ્વત...’ છે. અચળ સ્થિતિવંત છે એ. નિત્યાનંદ છે. ધ્રુવ આનંદ છે. આહાહા..! એનું વેદન પછી ધ્રુવના આનંદનું વેદન પણ કાયમ ટકી શકે છે. મોક્ષમાં કાયમ રહે ને. પછી એ કાંઈ ફરે નહિ કહે છે. અચળ વસ્તુ છે અને એનો અનુભવ પૂર્ણ થયો એ એમ ને એમ રહેશે. જેમ દ્રવ્ય શાશ્વત, ગુણ શાશ્વત, એમ પર્યાય શાશ્વત થઈ ગઈ હવે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

‘અનંતાનંત જ્ઞાન-વીર્યમય છે.’ અનંત અનંત જ્ઞાન વીર્યમય છે. એ તો સવારમાં આવ્યું હતું ને? વીર્ય આત્મા, વીર્ય ગુણ, વીર્ય પર્યાય. આપણે વીર્ય આવ્યું છે આમાં. ઓલામાં પુરુષાર્થ શબ્દ છે. ગુજરાતીમાં પુરુષાર્થ છે. ગુજરાતીમાં. આ હિન્દીમાં વીર્ય વાપર્યું. એ ગુણ છે ખરો ને. પુરુષાર્થગુણ એવો જુદો પાડ્યો નથી. વીર્યને જ પુરુષાર્થ કહ્યો છે. આહાહા..! વીર્ય જે પુરુષાર્થ આત્મામાં ગુણ છે (એ) ધ્રુવ છે, નિત્ય છે, શાશ્વત છે. એવો જે વીર્યગુણ દ્રવ્યમાં છે, ગુણમાં છે અને પર્યાયમાં છે. કોને? જેણે દ્રવ્ય અને ગુણની નિત્યતા સ્વીકારી તેને. સમજાણું કાંઈ?

..એકમાં આવ્યું હતું. વિદ્યાનંદને આપ્યુંને ઉપાધ્યાય પદ? એટલે એની અંદર.. ઘરે ઘરે હવે દીક્ષા લોકો લે એમ કરો. ઘરે ઘરે પંડિતોને માન આપો એમ હતું પહેલા. આ હવે ઘરે ઘરે દીક્ષાની વાત કરો. કેમ કે માણસો, જેમ છોકરો ન હોય તો કો’કનો લઈને પણ વંશ રાખે છે. ખોળે બેસાડે છેને છોકરાને? ઘરે ઘરે દીક્ષાનું કલો. અરે..! પ્રભુ! પહેલા દીક્ષા કોને કહેવી? ભાઈ! સમજાણું કાંઈ? આહાહા..! દીક્ષાની શીક્ષાઓ બહુ મોટી છે, ભાઈ! શીક્ષા હોં! શિક્ષા નહિ. શું કીધું? આ શીક્ષા. શીક્ષા તો દંડ છે. અને એની શિક્ષા એટલે સમજણ. આહાહા..! એ દીક્ષાના સ્વરૂપને સમજ્યા નથી એને શીક્ષા છે-દંડ છે. આહાહા..! બાપુ! ભગવાન! તારી મોટપનો પાર નથી. એવી મોટપ હાથમાં આવી નહિ અને ચારિત્ર અને સમકિત છે એમ માની લીધા. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

ભગવાન પરમાનંદ સ્વરૂપે અનંત અનંત તત્ત્વનો પિંડ છે. એની વેદનમાં, પ્રતીતમાં, અનુભવમાં આવ્યું નહિ... આહાહા..! અને દીક્ષા ચારિત્ર થઈ ગયું. ભાઈ! એમ નહિ થાય. એમાં છેતરાઈ જઈશ. અને પાછો આવો કાળ મળવો મુશ્કેલ છે, ભાઈ! આહાહા..! પહેલા સમ્યક્ ચીજ શું છે એને તો સમજ. પહેલા તો એ કરવાનું છે. આહાહા..!

ભરત ચક્રવર્તીને ઘરે છત્રું હજાર સ્ત્રી હતી, છત્રું કરોડ પાયદળ હતું, છત્રું કરોડ ગામ હતા. છતાં સમ્યક્દર્શન અંદર પૂર્ણાનંદનો નાથ અખંડાનંદ શુદ્ધ ચૈતન્ય છું એવી અનુભવની દૃષ્ટિ હતી. છત્રું હજાર સ્ત્રી એને ઘરે રહી. રાજપાટમાં બેઠા. ઈન્દ્ર જેના મિત્રો હતા. ભરત ચક્રવર્તી ઋષભદેવના પુત્ર. જેને ઈન્દ્રો મિત્રો. કોઈ મારા નથી. હું ક્યાંય નથી. એ સિંહાસનમાં હું નથી, ઈન્દ્રોના મિત્રોમાં હું નથી, હું વિકલ્પમાં નથી. આહાહા..! હું તો મારા શાંત દ્રવ્ય-ગુણ અને પર્યાય નિર્મળ (છે) એમાં છું. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

‘અનંતાનંતજ્ઞાન-વીર્યમય છે. મુક્ત-અવસ્થામાં (મોક્ષમાં) તેની સ્થિતિ અચલ છે;...’ મુક્ત દશા થતાં એની સ્થિતિ અચળ થઈ જાય છે. એટલે શું કહ્યું? કે જે દ્રવ્ય અને ગુણ અચળ છે એવું એનું વેદન જ્યાં અંદર પૂર્ણ થઈ ગયું એ પણ હવે કાયમ રહેશે. આહાહા..! આ તો ઘડીકમાં મોટો રાજા અને ઘડીકમાં નરક. અહીં મોટો રાજા (હોય). બ્રહ્મદત્ત, ચક્રવર્તી. જેને ઘરે ૩૨ હજાર રાજા ચામર ઢાળતા, જેને સોળ હજાર દેવો જેની સેવા કરતા. આહાહા..! જેને હીરા-રતનના.. શું કહેવાય આ? પલંગ-પલંગ. હીરા-રતનના પલંગમાં-ઢોલિયામાં-સૂતો. એ મરીને દેહ છૂટ્યો, સાતમી નરકે ગયો છે અત્યારે. સાતમી નરક છે. રવ રવ નરક છે. ત્યાં અત્યારે છે. હજી તો થોડા વર્ષ થયા. હજી તો અસંખ્ય અસંખ્ય અબજો વર્ષ રહેવાનો છે આહાહા..! ૭૦૦ વર્ષનું ચક્રવર્તી (પદ). ૭૦૦ વર્ષમાં બાળપણમાં ક્યાં હતું ચક્રવર્તી? થોડા વર્ષ પદ રહ્યું ૭૦૦ વર્ષમાં. એમાં ૩૩ સાગરની સ્થિતિએ રવ રવ નરકમાં સાતમી નરકે. આહાહા..! જેમાં એક શ્વાસમાં.. પલ્યોપમ કેટલું એ અમારે ..ભાઈ કહે છે.

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- અગિયાર હજાર નવસો પંચોતેર પલ્યોપમ. સોહનલાલજી! એવું આવ્યું છે ને? યાદ કરીએ છીએ. સાતસો વર્ષ છેને સાતસો? એ બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી થયો ને? ૭૦૦ વર્ષ રહ્યો ચક્રવર્તી. તો સાતસો વર્ષના એક શ્વાસ. એક શ્વાસ. એક શ્વાસના ફળમાં કેટલા કીધા? અગિયાર લાખ છપ્પન હજાર પલ્યોપમનું દુઃખ. પલ્યોપમના એક પલ્યમાં અસંખ્ય અબજ વર્ષ જાય. એવા અગિયાર લાખ પલ્યોપમ. ઓહોહો..! સમજાણું કાંઈ? એક શ્વાસ અહીં ભોગવ્યું(સુખ)-કલ્પનાનું. એના ફળમાં સાતમી નરકે રવ રવ નરકે જાય. ઢોલિયેથી જ્યાં આમ દેહ છૂટ્યો એવો હેઠે. લોઢાના તોલવાળો ગોળો પાણી ઉપર મૂકો તો હેઠે જાય. .. છે?

એમ મહાપાપ મિથ્યાત્વના, અજ્ઞાનના કરેલા. આહાહા..! એ ચોર્યાસી લાખના અવતારમાં ઊંડો સાતમી નરકે ગયો. અહીં જુઓ તો દેવ સેવા કરે. આહાહા..! જેની એક (મુખ્ય) રાણીની હજાર દેવ સેવા કરે. રાણી રત્ન... હોય. બીજી રાણી છત્રું હજાર. આહાહા..!

અરે..! એણે એક શ્વાસમાં સુખની કલ્પના વેદી, એના ફળમાં અગિયાર લાખ પલ્યોપમનું દુઃખ. પોપટભાઈ! ભારે આકરી વાતું, બાપુ! ભારે આકરું કામ. અહીં તો જરી કાંઈક ઠીક મળે એમાં .. આહાહા..! મારું શું થશે? હું ક્યાં જઈશ? મારા ઉતારા ક્યાં થશે? ખબરું ન મળે એને. આહાહા..!

કહે છે, જેને આ આત્મા પૂર્ણાનંદનો નાથ એની અનુભવ સ્થિતિ સ્વસંવેદન દશા પ્રગટી અને પૂર્ણ થઈ એ તો કાયમ અચળ રહેશે. જેવું દ્રવ્ય અચળ, ગુણ અચળ, એવી દશા અચળ રહેશે. આહાહા..! 'ત્યાંથી (મુક્તિથી) તેનું કદી પણ પતન થતું નથી-અર્થાત્ જીવ મુક્ત થયા પછી કદી ફરીથી સંસારમાં આવતો નથી. યોગ અને સાંખ્યમતવાળાની માન્યતા તેનાથી વિપરીત છે.' એ સાંખ્યવાળા ફરીને ત્યાંથી આવે, હેઠે ઉતરે (એમ માને છે). અરે..! ચણા જે શેકાયા એ ફરીને ઉગે નહિ. આ ચણા નથી થાતા? ચણા સમજો છો? દાળિયા હોય છે ને? શેકી નાખે, ભુંજી નાખે પછી ફરીને ઉગે? એકવાર અજ્ઞાન અને રાગ-દ્રેષનો નાશ કરી દીધો અને આનંદની દશા જ્યાં પૂર્ણ પ્રગટ થઈ, ફરીને અવતાર ન હોય એને. વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

